

Podcast Konkurrenten

Avsnitt 49: När det kommer till konst

Textversion av Konkurrenten avsnitt 49 (publicerat 8 oktober 2020), vill du hellre lyssna på avsnittet kan du ta del av det på vår webbplats www.konkurrensverket.se/konkurrenten.

Marie Strömberg Lindvall:

Hej och välkommen till Konkurrenten. Konkurrensverkets podd om konkurrens och upphandlingsfrågor. Jag som leder podden heter Marie Strömberg Lindvall och jag jobbar på Konkurrensverkets kommunikationsfunktion. I dag är ämnet för den här podden konst eller rättare sagt upphandling av konst. Det är en fråga som engagerar, den engagerar mycket, den engagerar många och det som framför allt brukar diskuteras är undantaget för konstnärlig prestation. Och tanken med det är poddavsnittet är att vi ska ge en bild av den här pågående diskussionen. Vi ska lägga juridiska- och vi ska lägga konstnärliga aspekter på frågan och de som står för sakkunskapen i dagens avsnitt är Mårten, Jeanette och Mattias. Och jag tänkte att ni skulle få presentera er själva och då börjar vi med att Mårten som är vår gäst får presentera sig.

Mårten Castenfors:

Ja vad trevligt. Mårten Castenfors, chef på Liljevalchs konsthall i Stockholm, och har jobbat med konst i ja 35–40 år. Har sysslat väldigt mycket med upphandling av konst, när jag var chef för en avdelning som hette "Stockholm konst" i Stockholm.

Mattias Berger:

Mattias Berger heter jag, jag jobbar som biträdande enhetschef på enhet här på Konkurrensverket som heter Enheten för otillåten direktupphandling. Offentlig upphandling på olika sätt sedan 2007 ungefär, så det har blivit ett antal år. Jag har självklart ett allmänt intresse för konst och det tror jag alla har på ett eller annat sätt. Ser man ett konstverk oavsett om det är på Louvren eller om det är på Hökarängens tunnelbanestation så reagerar man ju på ett eller annat sätt, sedan kanske man inte alltid ser saker i det offentliga som konst, utan man ser den mer som en utsmyckning eller att man helt enkelt missar den. Men vad ska man säga, mitt konstintresse, för min del så har det utgått från den fotografiska sidan av

konst snarare än det klassiska konstnärliga som med målare och liknande sådana saker. Men även med musik som jag skulle vilja koppla in med konsten, även om det inte är det vi ska prata om i dag uttryckligen, så tycker jag att det ligger inom en konstform som jag kanske har lite lättare att förstå mig på. Men mycket konst har jag ju upplevt, Mondrian är en favorit om inte annat. Gestil, den typen utav enkla, raka det kanske ligger nära min juristhjärna... men det ger mig något helt klart och det tror jag att det gör för väldigt många människor.

Jeanette Åkerberg:

Jeanette Åkerberg heter jag, jag jobbar som föredragande jurist på samma enhet som Mattias, Enheten för otillåtna direktupphandlingar. Och jag har hållit på med upphandling sedan 2017 och konstintresset kan jag faktiskt minnas exakt när det började i slutet av gymnasiet. Jag gick på Moderna muséet och deras öppna samling där och tittade på Matisse och Sigrid Hjertén bland annat som jag fastnade för, mycket färg och så där. Och sedan på mitt förra jobb fick jag äran att grunda en konstförening tillsammans med några kollegor, där vi hade nästintill 50 medlemmar när jag slutade. Och det var så roligt, när man ska inhandla konst som tilltalar olika, att man fick tänka annorlunda, utanför sig själv. Och vissa ville initialt inte vara med i konstföreningen för att de upplevde att de inte kunde tillräckligt, men mitt standardsvar blev till slut att: Men om du ser ett verk så känner du ändå någonting. Och då tänkte de att: Okej ja men, jo men det gör man ju så att jag är med då. Det där tror jag är viktigt, att få bort prestige från konst och att göra den tillgänglig för fler och att det är just det som är roligt med den här offentliga konsten. Att den görs tillgänglig och att den inkluderar den allmänna medborgaren, och att man ser det i sin vardag, att den fångar upp de som anser sig obehöriga.

Marie Strömberg Lindvall:

Tack för det hör ni och välkomna hit allihopa. Mattias och Jeanette har pratat lite grann om sitt förhållande till konst och du får gärna säga någonting du också Mårten, du jobbar ju visserligen med de här frågorna så jag misstänker att du har...

Mårten Castenfors:

Vad ska jag säga, mitt förhållande till konst det är ju väldigt passionerat ända sedan unga dagar. Att för mig är konsten, det är någonting livsviktigt, det är det som gör att jag kan uthärda liksom mitt liv. Och att ha grejer hemma på väggarna eller att gå runt i Stockholm och se bra offentliga konstverk, det gör mig lycklig eller göra bra utställningar på Liljevalchs. Och jag kan fylla i där det Jeanette sade, att för mig är ju bra offentlig konst är ju folk som väcker reaktionen. Alltså dålig offentlig konst, det är sådant som man inte ser. Och när man har jobbat mycket med offentlig konst som jag gör, så vet man att just det där pedagogiska, själva förankringen av verken på plats är livsviktigt. För ofta så kan det väcka väldigt ont blod i början, men efter ett tag så landar det och folk blir lyckliga och om man

skulle ta bort själva konstverket då skulle folk bli galna. Så att ja, konst för mig det är viktigt.

Marie Strömberg Lindvall:

Innan vi drar i gång det här samtalet så tänker jag att Mattias, att du ska få börja med att berätta lite grann om vad lagen om offentlig upphandling säger om det här om att upphandla konst. Kan du ge oss en liten kort juridisk snabbkurs så vi vet vad vi har att studsa mot sedan?

Mattias Berger:

Konst ur lagens synvinkel är ju någonting som ska upphandlas, antingen som en vara eller som en tjänst. Vilket betyder att den upphandlande myndigheten som ska göra ett inköp så ska man enligt huvudregeln och i normalfallet upphandla det här genom annonsering. Man ska konkurrensutsätta det, offentliggöra, det pratar man om i lagstiftningens mening. Och det gäller precis som för alla andra varor och tjänster så man gör ingen skillnad egentligen i grundläget för konst på så sätt. Men däremot så finns det för konst ett särskilt undantag, som säger att den upphandlande myndigheten inte behöver göra en sådan annonsering, om det som ska upphandlas endast kan tillhandahållas av en viss leverantör, eftersom syftet med upphandlingen då är att skapa eller att förvärva ett unikt konstverk eller unik konstnärlig prestation. Så säger själva lagstiftningen. Och det här är då ett undantag och det vet ju vi alla som håller på med upphandling att ett undantag ska tolkas restriktivt, pratar man om, i alla fall är det lagstiftarens mening eller ord, att det ska det vara mycket exceptionella omständigheter. Och kring det här undantaget så har det under åren kommit ett antal domar från svenska domstolar som gäller konst, som på ett eller annat sätt, ger en bild av hur det här undantaget ska tolkas, och när det kan användas. Och jag kan tänka mig att ur ett praktiskt perspektiv så har de här avgörandena inte gett så stor vägledning som man hade hoppats. Men det tänker jag att Mårten kan uttala sig mer om.

Marie Strömberg Lindvall:

Då har vi fått en inblick i vad juridiken säger där och då innan vi tar oss över i den diskussion vi ska ha, så Mårten du som nu finns här och vi är glada verkligen att ha dig här, nu tycker jag att det vore kul om du kunde berätta lite grann, hur går en upphandling typiskt till? Jag förstår att du inte kan berätta om allt men någonting.

Mårten Castenfors:

Jag kan göra en snabb variant. För det första har vi ju någonting i Stockholm, framför allt så har vi en skallregel, det vill säga att en procent av all om-och tillbyggnation, när staden gör någonting ska gå till konst. Och det där gör att alla förvaltningar och bolag så fort de gör någonting så ska de höra av sig för att då ska Stockholm konst, den här avdelningen som har hand om det här, de ska se till att det blir konst sedan. Och när de hör av sig så säger de att ja nu bygger vi en skola säger vi, och då blir det en procent av den kostnaden som ska gå till konst,

och de gör en beställning. Och då får Stockholm konst den här beställningen och tidigare när jag var chef, då tillsatte man en projektledare, en av fjorton som gjorde ett konstprogram för det här, alltså den här platsen, att den är unik, alltså det är en gestaltning, vi pratar inte om utsmyckning längre. Och projektledaren föreslog då en konstnär, och sedan så beslutades i samråd med beställaren och med, i vårt fall, med politiken alltså Konstrådet att den här konstnären får det här projektet, att göra en skiss om det, och sedan så godkänner man skissen. Så det är en ganska lång process kan man säga, så projekt som jag höll på med de kanske ja de är klara om några år så där, alltså man ska veta att i Stockholm har man 140 projekt igång, och numera, nu är ju jag inte chef där längre, gör man exakt som man ska göra. Man lyser ut det här på hemsidan, man gör den här graderingen siffermässigt, alltså att de konstnärerna som söker så graderar man dem, vilka som är lämpliga för det här och sedan så tar man beslutet tillsammans med beställaren, så att i min värld så är det och har varit en transparens hela det här förfarandet.

Min lilla poäng i det hela det är att jag kan ju se, nu föregriper jag kanske, men jag kan ju se att när man använder strikt LOU vilket man ska göra, och inte hävdar undantagsregeln vilket jag gjorde så går väldigt mycket pengar till administration. Och jag menar att det är svårt också att kanske jämföra konstskvaliteter med skruvar och muttrar och billigaste vara och sådant där, utan att det finns andra parametrar, estetiska parametrar som man ska beakta och för det kanske man behöver kunskap och sådant och det kan vara trevligt.

Marie Strömberg Lindvall:

Och nu sade du att du brukade hävda undantagsregeln. Och då glider du ju in...

Mårten Castenfors:

Nej, jag uttryckte mig litet slarvigt. Vi följde naturligtvis LOU, men sedan i våra debacle eller när vi hamnar i kammarrätt och förvaltningsrätt så hävdade vi ju undantaget. Och då, för att också anknyta här, så kan jag se att förvaltningsrätt och kammarrätt har gjort olika bedömningar, och det skapar förvirring. Så att man kan frias i förvaltningsrätten och så fälls man i kammarrätten och sedan upp till Högsta förvaltningsdomstolen och så håller man på så där och det tar enorma resurser. Och det är tråkigt att sitta och skriva inlagor som bekant eller läsa inlagor så blir...

Marie Strömberg Lindvall:

Ska vi kroka tag i det här med undantagsbestämmelsen nu då. Jeanette?

Jeanette Åkerberg:

Ja men jag tycker man kan säga någonting om det här när det kommer till mer subjektiva aspekter som konst då väcker på andra sätt än skruvar och muttrar. Och jag har jobbat tidigare som upphandlingskonsult där vi har varit med och tagit fram krav, och jag är medveten om att det finns en slag rädsla kring

kravställning, och särskilt här då att det är svårt att hitta någon slags balans i kravnivåerna. För att man vill ha en möjlighet att utvärdera men man vill samtidigt ha bra riktade krav. Och man vill inte heller förhindra eller försvåra för nya konstnärer att ta sig in på marknaden, och att hitta den balansen kan nog i många fall vara problematisk just när det kommer till subjektiva bedömningar som är mera... att det är just en känsla som ska väckas och att konstverket ska tilltala liksom. Det är väl någonting som vi har pratat om internt här innan den här podden. Vad som är unikt när man kommer till undantaget, när uppstår det unika och hur man ska hantera lagstiftningen rent praktiskt och just också det här varför det väcker mycket frågor.

Marie Strömberg Lindvall:

Vad säger du Mattias? Om det här med undantagsbestämmelser?

Mattias Berger:

Nej, men jag håller med om det Mårten säger, just det här att konst är väl ett bra exempel på när det finns subjektiva moment som väger över kanske den rent praktiska nyttan, om man säger så, på det sättet, till skillnad från vissa andra varor, även om det där också kan finnas subjektiva moment att man tycker att en viss tjänst utförs bättre av en viss leverantör än en annan, för att de har en viss arbetsmetodik eller vad man nu väljer att titta på. Det man kan säga i sammanhanget är, och jag tror ju att, man har ju, jag nämnde ju inledningsvis att man har ju fått en hel del domar under de senaste åren, bland annat från högsta instans men även som Mårten var inne på från kammarrätt och förvaltningsrätt, och att genom de avgöranden har det öppnats upp en tolkning, där det subjektiva momentet har fått ganska stor betydelse. Det har i sin tur lett till en situation där man... egentligen skulle man kunna hårdra det och säga, att det fanns samma omständigheter nästan samma upphandling har fått två olika resultat beroende på om man vad kommit att prata om att ha en kravspecifikation som är för allmänt hållen. Så det har ju blivit en situation där måste hitta en detaljering, en specifikation på en väldigt noggrann nivå, för att kunna visa för domstolen och för den som har sökt om överprövning att man har gått rätt tillväga, att man har haft rätt att använda det här undantaget. Och då har man haft situationer där nästan samma typ av bevisning, om man ska kalla det det i det här sammanhanget, har lett till olika resultat. Och det kan jag tänka mig, en praktiker ställer sig nog en del frågor om hur ska vi göra nu, gjorde vi rätt den här gången och varför gjorde vi rätt. Varför gjorde vi fel den här gången då, vi gjorde på samma sätt men det blev två olika resultat.

Marie Strömberg Lindvall:

Känner du igen det här Mårten?

Mårten Castenfors:

Ja, jag känner verkligen igen det här och jag har ju haft förmånen att jobba med stadens jurister, och jag vet ju att en av våra jurister han är väldigt lurig, så han

har begärt ut originalhandlingarna för att se var de har gjort sina blyertsanteckningar, för att försöka koda hela det här systemet. Vi trodde ju att oj nu har förvaltningsrätten, alltså nu har vi hittat nyckeln till det här och sedan plötsligt så nej det hade vi inte, alltså det har varit väldigt komplicerat. Och du är ju inne på någonting som är viktigt här och det är själva kravspecifikationen alltså, om man håller den för allmänt eller slarvar där, då är det ju kört. Sedan kan jag tro, det här är bara hypotetiskt, men jag kan tänka mig att om jag satt i förvaltningsrätt eller kammarrätt så skulle jag bli väldigt trött på de här överklagandena som kommer hela tiden, även de har en önskan om måtte vi slippa det här. Det är lurigt, alltså konst passar väldigt illa i LOU helt enkelt, oavsett vilken ståndpunkt man har så är det så att det här är en gråzon som är så pass speciell så att den glider i väg på olika sätt.

Marie Strömberg Lindvall:

Vad säger du Jeanette som sitter här och är jurist?

Jeanette Åkerberg:

Nej, men jag tänker just på det här med att det blir en dissonans mellan, att man vill hålla allmänt hållna krav som är riktade mot konstverket, men man vill samtidigt nå en unik konstnär, när man använder undantaget då och att det blir ju svårt kanske att utvärdera något unikt på allmänna tendenser, eller allmänna krav. Och att det är där det uppstår en konflikt tror jag mellan de som kanske inte är nöjda med resultatet av upphandlingen eller att det liksom väcker reaktion. Det är litet det som är kärnpunkten skulle jag säga i klurigheten mellan hur man ska bete sig när man upphandlar/när man använder undantaget.

Marie Strömberg Lindvall:

Kan du konkretisera det där lite grann när du säger det här med de allmänt hållna kraven? Vad är det som händer i praktiken?

Jeanette Åkerberg:

Ja. Det som ofta då, som jag pratade om innan, det här med att man ska ställa krav, att man vill försäkra sig om att man inte får en leverantör eller en konstnär i det här fallet då som är rookie eller ny i gamet eller att den är oerfaren och att man vill kunna sålla bort någon. Som när man tänker att man vill ha en kakelläggare, så vill man ha någon som har jobbat i minst fem år med att lägga kakel i stället för att vara sex månader in i nya tjänsten. Och att det är här då det kan bli svårt för då vill man ställa krav som blir väldigt höga, att man kanske ska ha haft fem års erfarenhet av mosaikarbeten och man ska erfarenhet av att arbeta med tyg, och man ska kunna göra ett arbete på en vägg eller vad är det man kallar det? Mural?

Mårten Castenfors:

Mural ja. Det som är faran här är också det är att när man ska vara så här otroligt specifik, då finns det också en risk att man styr konsten. Konstens unika egenskap är att den är irrationell och att den där konstnären som får projektet, hittar på

något helt annat, som är helt underbart som ingen har tänkt på. En ny plats eller vad det kan vara och genom att specificera så hamnar man... alltså det finns risk för att man låser den här konstnärliga kreativiteten, som är det unika i de här projekten. Sedan finns det en annan risk, nu tjuvar jag mycket här, men det är ju också att söka de här utlysningarna, det är ett mickel. Det är en viss typ av konstnärer som har lärt sig hur man gör det här, så att vi kan ju upptäcka att det är samma konstnärer som söker. Om jag i stället vill jobba med den som är extremt mycket bättre då måste man se till att den personen söker, skriver in alla de här konstiga sakerna och så går datorn sönder och så försvinner saker. Alltså det finns en, trots att LOU är till för att alla ska ha samma chans, så kan det smalna av på ett annat sätt.

Marie Strömberg Lindvall:

Mattias, har du någon ingång i det där? Hur ser du på den här frågan?

Mattias Berger:

Den är ju inte unik för konstnärer egentligen på så sätt, däremot tror jag att det kan finnas ett avstånd gentemot, vad ska man säga, inte konstnärer och upphandling men jag kan tänka mig att man är inte van, man har aldrig egentligen gjort det på det sättet och att jag tror att det kan finnas en, jag ska absolut inte säga omognad, men en ovana i att agera på det sättet som inte finns. Och därför att man kanske också inte ser konst som en vara, liksom alla andra och där i tror jag det ligger en stor diskrepans mot å ena sidan vad lagstiftaren ytterst har lagstiftat om, och hur man själv uppfattar sig och hur man också hur man blir uppfattad, glappet finns och behöver kanske eventuellt överbryggas för att det ska gå smidigare än vad det kanske gör i dagsläget i med upphandlingar.

Men jag skulle också vilja lägga till det här att jag tror att nu har vår diskussion kommit att prata väldigt mycket om konst som ska skapas, undantaget gäller även för befintlig konst som ska köpas in.

Marie Strömberg Lindvall:

Då passar jag in där, befintlig konst, alltså sådant som redan är tillverkat.

Mattias Berger:

Ja, just det. Av antingen avlidna konstnärer eller befintliga konstnärer, men där det då ju det enklaste exemplet är ju Mona Lisa om nu Mona Lisa skulle bli till salu och någon skulle vilja visa Mona Lisa så finns det ju bara en att köpa. Det finns ingen anledning till att annonsera ut det, ja möjlighetvis om du liksom skulle kunna liksom Louvren mot någon annan men nu är det ju Louvren som äger den så det går ju inte egentligen. Och där är det ju naturligt och en självklarhet att ett undantag kan tillämpas.

Å andra sidan om man ska säga av det spektrum så finns ju när du hamnar i det som vi diskuterade tidigare, i en situation där den upphandlande myndigheten,

en kommun eller liknande vill få till ett konstverk i en skola och specificera den som vi vill ha någonting i textil eller vi vill ha en skulptur eller vi vill ha en mural. Och hamnar någonstans egentligen att de börjar specificera någonting som vem som helst rent objektivt sett skulle kunna tillhandahålla, där det är svårt att se att det finns en direkt koppling mellan konstnärens unika identitet och det konstverk som sedan skapas. Och sedan kan man lägga på det rastret med tidsaspekten gällande undantag att såsom processen vissa fall ser ut i dag, ser det ut som, det behöver inte alls vara på det sättet, men att man har påbörjat någonting i en väldigt generell anda och sedan med tiden, efter att man har fått in olika arbetsmaterial eller arbetsprover eller liknanden, får fram någonting som passar det som man subjektivt vill välja och där också får in en kravspecifikation. Och då är ju frågan som man ser på lagstiftningen så ska det egentligen, nu blir det här litet juridiskt tekniskt, men för undantag föreliggande när upphandlingen påbörjas. Och enligt den praxis som finns i dag så är upphandlingen påbörjad när du vänder, något förenklat, utåt från dig själv, från den egna personen, så när kommunen egentligen tar kontakt med ett antal olika konstnärer, så påbörjas egentligen upphandlingen. Och redan då ska egentligen undantaget finnas. Så där finns det också en komplikation i det hela.

Marie Strömberg Lindvall:

Jeanette, vill du passa in någonting, för det här vet jag att det här är någonting som du har tänkt en hel del på. Just den här aspekten som Mattias presenterar här.

Jeanette Åkerberg:

Jo precis. Innan det här, igen då, så tittade Mattias och jag bak i lagstiftningen och förarbeten och så vidare och att just det här med diskussionen kring en viss leverantör och när det unika uppstår. Och att i vissa fall... det kan upplevas som Mattias säger att man börjar väldigt allmänt men man har ändå någonstans en bild av vad man vill ha för slutresultat och att det är där det kan bli svårt att just kombinera byråkratin och upphandling som är ganska bestämt och stelbent, eller vad man ska säga. Väldigt så där styrd och å andra sidan de här subjektiva aspekterna och att det kanske finns en idé eller en vinning i att om man har en bild från början av vad som är slutresultatet att kanske våga, när man då väl ska använda undantaget, att säga vi vill ha just det här verket eller vi vill ha just den här leverantören eller konstnären. För att det som blir problematiskt är när man börjar utvärdera flera olika leverantörer och att sedan då säga att ja vi använder undantaget, och det ska vara unikt men det är okej att elva olika personer gör det. Det blir kanske det som gör att det skaver lite, det blir lite svårt att få ihop den bilden och att resultatet då blir unikt men att man kanske diskvalificerar användning av undantaget på vägen.

Marie Strömberg Lindvall:

Känner du igen det här Märten?

Mårten Castenfors:

Ja jag känner igen det här och det här är intressant för att vi hade ju... från början tolkade vi förvaltningsrätten som att vi skulle ha ett spektra på tre eller fyra konstnärer som vi skulle föreslå för beställarna och Konstrådet. Och sedan har vi ju då förstått att det var inte nyckeln, utan nyckeln är just då bara en konstnär, eller ett verk. Men det där handlar ju också om det du var inne på just den här, vi har inte riktigt förstått hur nycklarna ser ut.

Mattias Berger:

Nej.

Mårten Castenfors:

Jag var så naiv så att jag ville ju verkligen inte bygga upp en, alltså jag såg ju Stockholm som ett enda stort projekt. När vi jobbar i Stockholm så är allt ett enda stort projekt men nu måste man gå ner på enskildhet och göra varje delprojekt, och det är klart att då blir det administration. Och sedan är det ju också för mig jättekonstigt... till exempel på Slussen står det några tjejer, av Lena Cronqvist bronsskulpturer. Och för mig är det fullständigt självklart att Lena Cronqvist är en av Sveriges ledande konstnärer, och att vi ska ha några tjejer där av henne. Lena Cronqvist skulle aldrig kunna söka ett offentligt projekt, hon vet inte ens vad en dator är. Och därför köper vi in de här direkt så va. Och det var ett projekt då som naturligtvis blev överklagat. Men sedan friat i kammarrätten just eftersom det var unika skulpturer, men det beror ju på att det var Lena Cronqvist om det hade varit Gullan Andersson, då är det möjligt att vi hade åkt dit.

Mattias Berger:

Och det är inte ens säkert det, det vet man ju inte. Och där ligger en del av problematiken också kan jag tänka mig att som jag sade inledningsvis, det här har utvecklats under årens gång. Det du pratade om inledningsvis det här med att välja ut tre stycken och presentera det så var man på rätt sida om gränsen i det fallet. Det har ju sitt ursprung i ett avgörande från 2008 från dåvarande Regeringsrätten då sade man ju uttryckligen att man fäste särskild vikt vid att valet av konstnär skett från en större krets konstnärer och av en särskild tillsatt kommitté. Sedan kommer det ett avgörande något år senare som säger att det är inte tillämpligt det här undantaget om beskrivningen är tämligen tunn och allmänt hållen. Och sedan har underrättandet utifrån de här två... i de specifika fallen, utifrån de omständigheter som finns där, försökt applicera det här och då har vi hamnat i en situation där vi nu har det här, är det för allmänt hållet, den kravspecifikationen som man har skrivit ut. Med olika resultat. Kammarrätten i Stockholm 2016 kom med två stycken där man sade, man var ganska välvillig gentemot den upphandlande myndigheten och sade väl egentligen, du behöver som upphandlande myndighet inte visa på att det inte skulle gå för någon annan att göra detta.

Några år senare så har man två avgörande där man säger att man har inte uppfyllt sin bevisskyldighet eller bevisbörda genom att visa på varför man kunde använda det undantaget. Det är egentligen motsatt resultat där egentligen och nu har jag inte bakgrunden exakt om man gjorde exakt på samma sätt, men jag kan tänka mig såsom du berättar här Mårten att man det är nog sannolikt ungefär samman. Och det blir ju väldigt, väldigt svårt. Och vi ska komma ihåg också, att den upphandlande myndigheten oavsett upphandlingsföremål har ju en, vad ska jag säga, en ganska stor möjlighet att köpa in det man vill köpa in så att säga. Man har ju en rätt att beskriva det man vill ha. Men just när det gäller konst så har det kommit att bli, inte infekterat men något mer komplicerat därför att man börjar prata om, är det här tillräckligt unikt, utifrån vad ni ville ha. Och där har vi sett i vissa fall att man har kommit på vad man vill ha ganska sent i den processen.

Marie Strömberg Lindvall:

Jag undrar, Mårten du nämnde, du uttryckte dig så här: vi vet inte riktigt hur nycklarna ser ut. Är det det här du syftar på som Mattias berättar om i de här olika utfallen?

Mårten Castenfors:

Ja, det är det jag syftar på. Nu är jag inte chef över den här avdelningen längre. Men nu har man ju utarbetat ett nytt system som ska verkligen anpassa sig efter LOU, alltså med utlysning, med de här graderingarna och sådant. Och man tror att det här kan lösa knuten. Jag vet inte, jag vet bara att när jag höll på med det här så det blev väldigt ryckigt, alltså vi var jättegglada och kände att nu har vi liksom förstätt hur man gör. Och så nästa gång nehej det hade vi inte så. Fråga statsjuristen, de var jättetrötta. De tyckte det här var tråkigt. Men det som var intressant där, min statsjurist som jag jobbade mycket med, från början var han inte intresserad av konst, nu är han jätteintresserad av konst. Han har liksom kommit in i det här nu och ja släppt loss, han har knäppt upp skjortan kan man säga och är riktig busig.

Mattias Berger:

Ja men det tänker jag också skulle vara en, ja inte busig med att knäppa upp skjortan så... Min erfarenhet som upphandlare en gång i tiden, det att det var ju väldigt svårt, att veta någonting om det man köpte för du var ju oftast så generell, du kan ju hantverket kring upphandlingsprocessen men det är ju också nödvändigt att du kan föremålet eller har med dig någon som kan föremålet, för det är först då egentligen som du kan få till en bra affär så att säga. Men nu kanske man inte ska prata affär ur konstnärsperspektiv, men få den konsten man vill ha om inte annat. Så att jag tror nog att det är bra att man får in den expertisen också.

Marie Strömberg Lindvall:

Jeanette, vad säger du? Du som är så intresserad av konst också.

Jeanette Åkerberg:

Ja, men det är intressant att se nu då... för som du säger så tror jag att det upphandlas konst i större utsträckning och att man försöker hitta en metod för att komma framåt, med projekttävlingar och så vidare. Det kan ju också vara positivt om man ska boosta upphandlingen lite. Det kan ju lätt bli att man har en uppfattning om vilka konstnärer som är prominenta, och vilka som är mindre prominenta. Det blir ju kanske något av en ankdamm eller vad man ska säga, att man tittar på det man vet om och sådana här projekttävlingar kan ju öppna upp och ja visa än fler konstnärer som man inte visste om kanske. Men också det här att det är intressant att se nu om den här renodlingen, att man börjar hålla isär undantagsbestämmelsen och när man använder den och att man å andra sidan upphandlar i större utsträckning, om det då kan leda till att överprövningar minskar för att det då visas att man använder förfarandet korrekt.

Marie Strömberg Lindvall:

Jag vill kroka fatt i det här du sade om ankdamm. Finns den risken? Mårten har du sett det i din yrkesutövning?

Mårten Castenfors:

Ja, den finns naturligtvis, det ska man inte blunda för. Vi har ju haft 14 projektledare som representerar olika ålder och olika kön, olika inriktning, sedan gäller det att hålla koll som chef att det inte är just... inavel låter väl tråkigt att säga, men man måste vara djävligt försiktig för annars är det som du säger, det kan nog bli samma konstnärer runt hela Sverige och det är inget kul alltså. Det är en risk naturligtvis. Men jag brukar ju säga det att i mitt fall så får ju historien döma om jag var korrupt eller om det var fel. Alltså jag gör så gott jag kan eller har gjort så gott jag har kunnat, och sedan om historien säger att ja men det där var helt åt helvete, så då får man ta det.

Marie Strömberg Lindvall:

Jag skulle vilja kroka i där igen. Jeanette bara helt kort, du nämnde det där också, jag ska bara ta det så får du komma in med det du tänkte säga sedan, att det är allt fler som upphandlar nu. Det ser ut så att man upphandlar konst i en annan utsträckning i dag?

Jeanette Åkerberg:

Ja, jag tror att man har börjat lära sig hur man ska gå till väga och att man har en större metod. Jag lyssnade på ett tidigare poddavsnitt med en kollega till mig från förra jobbet som också har jobbat här, vi har gått runt om varandra. Han sade det att det är ungefär 3 000 personer i Sverige som jobbar med upphandling och att upphandling i Sverige omsätter väl lite över 600 miljarder per år. Så om man tänker på det som ett vinstdrivande företag så är det ganska få personer som jobbar med någonting som omsätter väldigt mycket. Och att nu har nog upphandling fått lite mer utrymme och att det är någonting som fler håller på med, och att det då förbättrar hur upphandlingen används.

Marie Strömberg Lindvall:

Även när det handlar om en sådan komplicerad sak som konst då uppenbarligen.

Jeanette Åkerberg:

Ja, förhoppningsvis.

Mårten Castenfors:

Ja det är ju så, men konsekvensen är ju det att själva administrationen kring upphandlingen kostar ju pengar och de pengarna tas från konstbudgeten. Så att jag kan ändå tycka att det är jobbigt att se hur det här administrativa nätet sprider sig över Sverige i panik över att vi inte gör rätt. Det borde ju ni veta. Men om man tittar internationellt alltså Norge, Finland, Danmark, Tyskland de upphandlar ju inte konst alltså. Så det är ju vi som är så duktiga i Sverige, vi följer regelverket och så. Så jag skulle ju vilja att den här frågan kommer ner på EU-nivå, att man får ett riktigt avgörande när det gäller konst alltså.

Marie Strömberg Lindvall:

Men något sådan finns alltså inte, jag vänder mig till juristerna här?

Mattias Berger:

Nej, inte om det har kommit något väldigt nyligen som jag inte vet om, så skulle jag säga att det inte finns. Jag håller med Mårten där, det är egentligen först då som vi faktiskt får ett riktigt svar om hur det här ska tolkas. Och sedan får vi hoppas att det blir ett bra avgörande också, så att det faktiskt ger den tydligheten och den vägledningen, det vet man ju inte heller alltid. Men jag tänker att, jag skulle bara vilja lägga till att jag tror att en förhoppning skulle kunna vara att i stället om, utifrån den utvecklingen som vi ser, att man kanske gör skillnad på de fallen där man faktiskt skulle kunna tänka sig vilken konstnär som helst och väljer att öppna upp för relativt oetablerade, för att skapa en språngbräda för nyutexaminerade konstnärer eller konstnärer som har levt lite i skymundan, till skillnad då från de fallen när man faktiskt vet att nu vill man ha just den konstnären och just det här konstverket av de skälen som man väljer att ange. Undantaget ska tillämpas när undantaget är tillämpligt om man väljer att säga det på det sättet. Och att jag tror att man kanske har haft en tendens, att just när man inte riktigt har vetat var gränserna går, att man eventuellt har överanvänt det i viss mån, eller kanske har underanvänt det också men min gissning är att man eventuellt har överanvänt det just att man har tyckt att det här är väldigt komplicerat. Hur ska vi kunna sätta ord på ett papper i den här subjektiva bedömningen som vi vet först när vi ser det här konstverket, för det är så i mångt och mycket, som vi sade inledningsvis att konst berör. Och det är först då egentligen man ser att det här är det vi vill ha, det här är det vi det som faktiskt vi tror ska bli bäst. Och där ligger ju en utmaning men där är ju tyvärr ur ett perspektiv eller inte tyvärr ur ett annat perspektiv, såsom lagstiftningen ser ut, eftersom man har sagt att konst är någonting som ska upphandlas.

Marie Strömberg Lindvall:

Jeanette ville du fylla i här?

Jeanette Åkerberg:

Jo men jag tänkte det att om undantaget används så att man riktar sig mot en unik konstnär, om det är någonting som ska tas fram. Att man också... för att precis som vi sade att om en byråkrat är inne och ställer krav om hur arbetet ska se ut och så... om vi säger att jag gillar Ernst Billgren och att om han då ska måla, säg en tavla eller på en vägg eller någonting, så säger man att det ska vara en räv eller så. Det kanske kan vara så, han kanske vill måla en utter. Att om man då har valt en leverantör, då får han bestämma själv då inom sitt konstnärskap om han vill måla en räv eller en utter, och det är det man dödar litet om man har det kravställt från början, nej men om du börjar måla en utter nu, vi har sagt en räv och då blir det då liksom en ny upphandling för att upphandlingsföremålet har förändrats så pass.

Mattias Berger:

Skulle kunna.

Jeanette Åkerberg:

Ja, skulle kunna. Men jag tycker ändå att det blir enklare då att vid en renodling, i alla fall i mitt huvud, att om man å ena sidan upphandlar i en bredare och mer omfattande omfattning, och å andra sidan då använder undantaget och riktar sig då mot en leverantör, så blir det på något sätt enklare att få fram det där konstutrymmet inom undantaget som det nog säkert är tänkt.

Marie Strömberg Lindvall:

Jag tänker faktiskt strax börja avrunda det här samtalet. Det är jättespännande men Mårten jag ska ge dig möjlighet, jag vet det Jeanette sade, jag vet att jag har hört dig säga något liknande tidigare också men den här risken att man begränsar utrymmet för konstnärerna.

Mårten Castenfors:

Alltså min erfarenhet det är ju att när man tar in en konstnär i projekt ofta, alltså vi pratar gestaltning och så, då har arkitekt eller landskapsarkitekt, de har tänkt att där kan konstnären vara och sedan när konstnären sätter sig in i det här projektet, så säger den konstnären ja men det är inte bra där, utan det ska jag göra där, alltså på någon annan plats. Och det är det som är så kul, det kommer in ett irrationellt moment i de här rationella strukturerna som faktiskt få folk att se på ett annat sätt. Alltså det är sådant jag går igång på, om vi nu pratar om konstens kraft att just att tillåta det där irrationella momentet, och det är därför jag har ömmat just för undantagsregeln trots att jag har följt LOU. Jag tycker det är fantastiskt, det tycker jag är jättekul.

Mattias Berger:

Och det ligger ju nära just det här som ändå lagen faktiskt har sikte på, det här unika konstnärskapet, den unika konstnärliga prestationen. I det ligger det ju också att konstnären ska få vara den den är. Annars hamnar du väldigt nära att du får ett tjänsteutförande som egentligen måla den här rutan på den väggen.

Mårten Castenfors:

Just det.

Mattias Berger:

Det kan ju även jag göra trots mitt något bristande färgseende. Och det är det jag menar, det är ju där någonstans man hamnar väldigt nära den och då blir uppdraget svårt för någon utifrån sett få det motiverat till men hur är det här unikt egentligen. Man måste på något sätt ta tillbaka unikheten och våga prata mer om den.

Marie Strömberg Lindvall:

Det här är en jätteintressant diskussion, jag måste tyvärr avrunda den och jag kände att när Mattias börjar tala om att han kanske ska börja måla då kanske det är dags... [skratt]. Är det någon av er som vill göra ett sista medskick, om ni har något mer, någon sista kommentar eller någonting sådant. Jeanette har du någonting mer på hjärtat som du skulle vilja få sagt?

Jeanette Åkerberg:

Oj vad svårt. Nej men jag tycker det finns ett syfte med att upphandla i de fall det är möjligt och när det går, precis som Mattias sa och att samtidigt så har jag sympati och förståelse för när man vill kunna använda det här undantaget och eftersom att det då är subjektiva aspekter som försvårar.

Marie Strömberg Lindvall:

Mattias, någon kommentar?

Mattias Berger:

Nej, jag tycker Jeanette sammanfattade det väldigt bra. En personlig reflektion är väl lite det som jag tog upp tidigare att titta över egentligen, kan man från första början peka på det unika? Eller är det någonting som växer fram, skulle man då kunnat ha låtit det växa fram i en efterannonsering, vari ligger egentligen den skillnaden? Det är en sådan liten tanke som jag skulle vilja skicka med.

Marie Strömberg Lindvall:

Och Mårten du som är vår gäst i dag, du får förstås sista ordet här nu.

Mårten Castenfors:

Jag tycker det är intressant därför att det vi är inne på, det är att nästa podd ska vara "Filosofiska rummet".

Jeanette Åkerberg:
Here we go!

Mårten Castenfors:

Ja, det här är större frågor alltså. Men konst när den görs som bäst och när det funkar bra i offentliga projekt och allting klickar och så där, då är det väldigt bra alltså. Det är viktigt för vårt samhälle och därför så i min värld så var det ju mer vi får in i stan desto bättre liksom.

Mattias Berger:

Ja men det håller jag med om.

Mårten Castenfors:

Så är det.

Marie Strömberg Lindvall:

Men då hör ni ni, då tycker jag faktiskt att vi avrundar. Jag tackar Mårten Castenfors som kom hit och gästade oss i podden. Tack Mattias Berger. Tack Jeanette Åkerberg och jag heter Marie Strömberg Lindberg. Tack för att ni lyssnade på podden.